

Terminologia w naukach o języku i komunikacji międzykulturowej – kod dla wtajemniczonych czy narzędzie poznania?, Kraków, 17–19 marca 2010 r. (sprawozdanie)

W marcu 2010 roku w Krakowie odbyła się szósta już edycja konferencji „Język trzeciego tysiąclecia”, organizowanej w dwurocznym cyklu przez Krakowskie Towarzystwo Popularyzowania Wiedzy o Komunikacji Językowej „Tertium” wraz z Uniwersytetem Jagiellońskim oraz Uniwersytetem Pedagogicznym. Z założenia konferencja ma charakter otwarty, stanowi forum do przystępnego i niehermetycznego przedstawiania wyników badań prowadzonych w dziedzinach związanych ze zjawiskami szeroko rozumianej komunikacji językowej, takich jak językoznawstwo, metodyka, przekładoznawstwo i komunikacja międzykulturowa. W konferencji uczestniczyło prawie 140 naukowców z różnych ośrodków polskich, a także zagranicznych, wygłoszono na niej 118 referatów, odbyła się dyskusja panelowa, obrady plenarne oraz obrady w licznych sekcjach tematycznych. Tegoroczne novum stanowiła sesja plakatowa.

W centrum zainteresowania konferencji znajdowały się zagadnienia terminologiczne. Kierując się tematem wiodącym „Terminologia w naukach o języku i komunikacji międzykulturowej – kod dla wtajemniczonych czy narzędzie poznania?”, debatowano, w jakim stopniu terminologia to instrument, który w natłoku informacji pozwala precyzyjnie nazwać i opisać określone wycinki rzeczywistości, a w jakim stopniu jest to sposób na utrudnianie dostępu do informacji i kreowanie prestiżowego statusu dziedziny lub profesji. Konferencja rozpoczęła się od dyskusji panelowej poświęconej terminowi w poznaniu, której przewodniczył Stanisław Gajda. Następnie obradowano w sekcjach tematycznych ściśle związanych z wątkiem przewodnim konferencji: terminologia, termin w przekładzie, termin w dydaktyce i in. Odbyły się także obrady plenarne oraz obrady w tradycyjnych sekcjach konferencji: kontrasty językowe, odmiany i rejestry, pragmalingwistyka, komunikacja międzykulturowa oraz nauczanie języków.

Mając na uwadze czytelników „Rocznika Przekładoznawczego”, warto skupić się przede wszystkim na poruszanych zagadnieniach związanych bezpośrednio z przekładem. Z obserwacji kolejnych konferencji wynika, że utrzymuje się duże zainteresowanie tematami przekładoznawczymi. Podob-

nie jak w poprzedniej edycji, poświęcono im około czterdziestu referatów, czyli ponad $\frac{1}{3}$ wystąpień. Dla porównania w tomie monograficznym opublikowanym po pierwszej konferencji (*Język trzeciego tysiąclecia I*, red. G. Szpila, 2000) znalazło się tylko osiem artykułów w sekcji „Język przekładu” oraz dyskusja panelowa poświęcona nazewnictwu polskich instytucji samorządu terytorialnego w tłumaczeniu na języki obce zatytułowana „Krótka rozprawa między Doktorem, Marszałkiem i Ambasadorem, czyli jak Filolog przegrał z Biurokratą”.

W czasie konferencji najwięcej wystąpień poruszało problematykę tłumaczenia specjalistycznego, w tym głównie tekstów prawnych i prawniczych. Germaniści dyskutowali o zagadnieniach ogólnych, takich jak trudności w przekładzie polskiej terminologii prawnej, oraz szczegółowych, takich jak problemy terminologiczne w przekładzie tekstów prawa pracy oraz prawa handlowego, a także przekład dokumentów polskich i niemieckich urzędów stanu cywilnego. Angliści omawiali pułapki w tłumaczeniu terminologii z zakresu prawa karnego oraz definicje terminów prawnych w przekładzie. Pojedyncze wystąpienia poświęcone były ponadto przekładowi tekstów instytucji unijnych, tekstów turystycznych, tekstów dotyczących terminologii bankowej oraz ochrony środowiska. Wspomniana tematyka przedstawiana była głównie od strony praktyki tłumaczeniowej – wychodząc od założeń teoretycznych i różnic prawnych, koncentrowano się na sposobach rozwiązywania konkretnych problemów terminologicznych.

Inne podejście do tekstów prawnych i prawniczych zaprezentowano w wystąpieniach omawiających dwa krańcowe etapy procesu tłumaczeniowego, tj. analizę tekstu oraz ocenę i recepcję przekładu. Do analizy tekstu zastosowano narzędzia językoznawstwa kulturowego, zakładając, że tekst prawny powstaje w sytuacji komunikacyjnej, u podstaw której leży „prawna wizja świata”, w dużym stopniu zdeterminowana czynnikami natury kulturowej. Z kolei w kontekście oceny przekładu omówiono dwie konwencje sporządzania tekstów: *legalese* (zachowanie tradycyjnych skomplikowanych struktur i form) i *plain English* (nastawienie na zrozumiałość i przystępność komunikatu). Przeprowadzone badania dotyczyły recepcji tłumaczeń wykonanych w obu konwencjach i wskazania preferencji przez różne grupy zawodowo związane z przekładem tekstów prawnych i prawniczych. Badania wykazały, że na użytek własny i wewnętrzny wszystkie grupy skłaniały się ku tekstom w *plain English*, rozbieżności pojawiały się natomiast w ocenie akceptowalności tej konwencji w kontekstach zawodowych i publicznych.

Kolejna liczna grupa wystąpień poruszała problematykę przekładu obcojęzycznej terminologii dotyczącej konkretnej teorii, badań czy pozycji książko-

wej o charakterze teoretycznym lub encyklopedycznym. Dyskutowano o terminologii badań nad humorem w przekładzie na język polski, terminologii translatyki literatury dziecięcej w ujęciu kontrastywnym polsko-szwedzko-angielskim, tłumaczeniu terminów językoznawczych wprowadzonych przez Émile'a Benveniste'a, zmaganiach z polską wersją *Glosariusza językoznawstwa kognitywnego* autorstwa Vyvan Evans oraz o problemach z tłumaczeniem książki Sperbera i Wilson *Relevance: Communication and Cognition*.

Stosunkowo niewiele referatów podjęło tematykę nazwaną przez Holmęsa *pure translation studies*, czyli badań teoretycznych i opisowych. Mieściły się one przede wszystkim w ramach badań opisowych i często połączone były ze studium przypadku. Referaty dotyczyły zastosowania tychże badań do analizy tłumaczenia audiowizualnego, a także funkcjonowania oraz znaczenia pojęć normy i kontekstu w przekładoznawstwie. Zwrócono również uwagę na strategie tłumaczeniowe, zarówno od strony teoretycznej, jako na pojęcie przekładoznawcze, jak i od strony praktycznej, jako na instrument do analizy jakościowej i ilościowej przekładu (na przykładzie tłumaczenia nazw własnych w wybranych polsko-angielskich artykułach z Wikipedii). Należy tu także wymienić prezentację o hermeneutycznej teorii przekładu, aczkolwiek była ona zorientowana głównie na aspekty dydaktyczne tego podejścia.

Wygłoszono również kilka referatów stricte metodycznych. Poruszono zagadnienie niedociągnięć translatorskich w tłumaczeniach polsko-szwedzkich (na materiale literackim) oraz tematykę nauczania przekładu uwierzytelnionego.

Mimo silnego terminologicznego ukierunkowania konferencji obradowano też w sekcji „Literatura w przekładzie”, w ramach której wygłoszono szereg prezentacji wpisujących się w badania literaturoznawcze. Można było zapoznać się z różnorodnymi metodologiami badawczymi od analizy korpusowej i badań statystycznych po kognitywne obrazowanie i metodę kateny. Za badany materiał służyły różnorakie teksty, począwszy od kanonu literatury (F. Kafka, V. Nabokov, H. Ibsen), poprzez współczesną powieść szwedzką, po poezję (wiersze W. Szymborskiej). Poruszane problemy przekładowe dotyczyły tłumaczenia wulgaryzmów (na materiale polsko-szwedzkim), zjawisk słowotwórczych (polskich nominacji wielowyrazowych) w przekładzie na niemiecki, form adresatywnych (na materiale polsko-norweskim) oraz języka prawniczego w wybranych niemieckojęzycznych utworach prozatorskich.

Podsumowując konferencję z perspektywy przekładoznawczej, należy podkreślić, że na pierwszy plan, ze względu na podjętą tematykę terminologiczną, wyraźnie wysunęło się zagadnienie przekładu tekstów specjalistycznych. Przegląd wystąpień pokazuje, że zdecydowanie przeważały analizy do-

tyczące tekstów prawnych i prawniczych. Referaty poświęcone tymże tekstom, omawiające trudności translacyjne oraz prezentujące praktyczne rozwiązania przekładowe, gromadziły najliczniejszą publiczność. Pozostałe języki specjalistyczne (tu: teksty unijne, ochrona środowiska, bankowość) omawiane były w pojedynczych wystąpieniach. Także zagadnienia innych, pozatekstowych form przekazu w przekładzie, w tradycyjnym rozumieniu tekstu, takich jak tłumaczenie ustne czy audiowizualne, nie pojawiały się często.

Od strony organizacyjnej warto dodać, że po raz pierwszy w swojej historii obrady konferencyjne odbyły się pod jednym dachem – w krakowskim Międzynarodowym Centrum Kultury przy Rynku Głównym. Synchronizacja czasu wystąpień w sekcjach stwarzała możliwość łatwego przemieszczania się i wysłuchania wybranych przez uczestników referatów.

Zainteresowani przekładem uczestnicy mieli możliwość wyboru z szerokiego wachlarza tematycznego, od tłumaczenia specjalistycznego po tłumaczenie nekrologów i terminologii mafijnej w powieściach włoskich. Konferencja stworzyła przyjazne forum wymiany myśli, pomysłów i informacji o stanie badań w szerokim gronie neofilologicznym ponad podziałami językowymi. Liczne uczestnictwo zarówno badaczy, studentów, jak i przedstawicieli biur tłumaczeń pokazuje aktualność otwartej formuły Tertium mówienia o trudnych zagadnieniach komunikacji językowej w sposób zrozumiały.

Wybrane, najciekawsze i najlepsze artykuły zostaną opublikowane w recenzowanych tematycznych monografiach w serii *Język a komunikacja*. Książka zawierająca teksty o tematyce przekładoznawczej nosi tytuł *Przekład: teoria – terminy – terminologia* i jest trzydziestym tomem serii.

Joanna Dybiec-Gajer
(Kraków)